Asiantuntijalausunto
22.1.2019

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Helena Hynynen
johtava asiantuntija
Verohallinto, oikeusyksikkö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 224/2018 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt Verohallinnolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 224/2018 vp). Tietojen luovutusta ja tietojen hankintaa koskevan sääntelyn osalta esitän Verohallinnon puolesta seuraavaa.

Käsiteltävät henkilötiedot

Lakiehdotuksen 7 §:ssä määriteltäisiin henkilötiedot, joita rekisterinpitäjä saa käsitellä lakiehdotuksen 1 §:ssä säädetyissä käyttötarkoituksissa siltä osin kuin ne ovat tarpeen. Lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdan asiakirjatyyppiä tai käsittelyvaihetta koskeva määrittely sisältänee myös tulo- ja varallisuustiedot sekä muut verotusta koskevat tiedot.

Tiedonsaantioikeus/ välttämättömät tiedot

Henkilötietojen käsittelyä maahanmuuttohallinnossa koskevan lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentin mukaan Maahanmuuttovirastolla, vastaanotto- ja järjestelykeskuksilla, säilöönottoyksiköillä, elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksella sekä työ- ja elinkeinotoimistolla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta välttämättömät tiedot säännöksen mukaisiin käyttötarkoituksiin muun muassa Verohallinnolta. Lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 244/2018 vp s. 66) kuvataan niitä välttämättömiä tietoja, joita esimerkiksi Maahanmuuttovirastolla olisi säännöksen nojalla oikeus saada veroviranomaisilta.

Verohallinnon Tietopalvelu luovuttaa tällä hetkellä verotustietoja Maahanmuuttovirastolle, Poliisihallituksen hakemuksesta poliisin käyttöön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hakemuksesta työ- ja elinkeinotoimistojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen käyttöön. Tiedot luovutetaan teknisen käyttöyhteyden avulla eli kyselyjärjestelmän välityksellä. Tiedot sisältävät muun muassa henkilön verotustietoja, yritystoiminnan tuloverotietoja, oma-aloitteisten verojen arvonlisäverotietoja ja työnantajasuoritustietoja sekä verovelkatietoja. Tiedot luovutetaan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 8 §:n 1 momentin 9 kohdan ja 8 §:n 2 momentin sekä kansalaisuuslain (359/2003) 48 §:n 1 momentin 3 kohdan ja 48 §:n 2 momentin nojalla. Säännöksiä on tulkittu Maahanmuuttoviraston hakemuksen nojalla siten,

että luovutus voi sisältää paitsi henkilötietoja myös yrityksiä ja yhteisöjä koskevia tietoja. Lakiehdotuksen 12 §:n säännös koskisi vain henkilötietoja, joten yrityksiä tai muita juridisia henkilöitä koskevia tietoja ei säännöksen nojalla voitaisi luovuttaa.

Poliisihallituksen ja poliisin tiedonsaantioikeutta ei lakiehdotuksen 12 §:n 1 momenttin sisältyisi.

Lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentin perusteluissa on kuvattu veroviranomaisilta/ Verohallinnolta saatavien tietojen lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksen käyttöä. Velvoitteidenhoitoselvitysten laatiminen kuuluu Harmaan talouden selvitysyksikön tehtäviin. Lain perustelujen mukaan velvoitteidenhoitoselvitystä olisi tarkoitus käyttää esimerkiksi arvioitaessa ulkomaalaisen työnantajan kykyä selviytyä velvoitteistaan, määrättäessä ulkomaalaiseen työnantajaan kohdistuvia seuraamuksia ja arvioitaessa henkilön kykyä huolehtia omasta tai perheenjäsenensä toimeentulosta Suomessa. Säännös koskisi työnantajaa vain silloin, kun tämä olisi luonnollinen henkilö. Jotta velvoitteidenhoitoselvityksiä voitaisiin laatia, ehdotetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n säännökseen lisättäväksi uusi lainkohta (25). Sen nojalla velvoitteidenhoitoselvitys voitaisiin laatia tukemaan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten annetussa laissa ja kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetussa laissa säädettyjen ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä sekä niitä koskevaa päätöksentekoa ja niihin liittyvien valvontatehtävien hoitamista.

Koska edellä mainittu lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentin säännös ei koske oikeushenkilöitä, ehdotetaan lisäksi ulkomaalaislakiin uusi säännös Maahanmuuttoviraston tiedonsaantioikeudesta Verohallinnolta (212 a §). Säännöstä sovellettaisiin vain oikeushenkilöitä koskeviin tietoihin ja se oikeuttaisi tiedonsaantiin salassapitosäännösten estämättä. Säännöksessä lueteltaisiin oikeushenkilöitä koskevat välttämättömät tiedot sekä käyttötarkoitukset, joihin tietoja olisi oikeus saada. Lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentin perustelujen mukaan velvoitteidenhoitoselvityksestä oikeushenkilön osalta säädettäisiin erikseen, millä tarkoitettaneen ulkomaalaislain ao. säännöstä.

Verohallinto toteaa, että ulkomaalaislakiin ehdotetun säännöksen nojalla Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus saada oikeushenkilöitä koskevia tietoja myös Verohallinnon Tietopalvelulta. Sen sijaan työ- ja elinkeinotoimistoilla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla ei olisi ehdotetun sääntelyn nojalla oikeutta saada oikeushenkilöitä koskevia tietoja.

Tiedonsaantioikeus/ tarpeelliset tiedot

Lakiehdotuksen 12 §:n 2 momentin mukaan tiedonsaantioikeus koskisi Maahanmuuttovirastoa, vastaanotto- ja järjestelykeskuksia sekä säilöönottoyksiköitä. Tiedonsaantioikeus ulottuisi tehtävien suorittamiseksi tarpeellisiin tietoihin. Lain perustelujen mukaan tarpeellisuusvaatimukseen sidotut tiedot tukisivat asianomaisia tiedonsaantiin oikeutettuja tahoja lakisääteisten tehtävien hoitamisessa. Edellä mainituilla tahoilla olisi oikeus saada 2 momentin 7 kohdan nojalla muiden kuin oleskelulupaa hakevien henkilöiden varallisuus- ja tulotietoja. Tiedonsaantioikeus koskisi varallisuus- ja tulotietoja, joilla voisi olla merkitystä lapsen edun arvioinnissa tai sen

arvioinnissa, onko henkilö kykenevä huolehtimaan toisesta henkilöstä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämiseksi. Lisäksi tiedonsaantioikeus koskisi varallisuus- ja tulotietoja ristiriitaisiksi epäiltyjen tietojen selvittämiseksi ja työ- ja perhesuhteiden aitouden selvittämiseksi.

Verohallinto kiinnittää huomiota siihen, että säännöksestä ei käy ilmi, millä perusteella tai mitä käyttötarkoituksia koskisi ristiriitaisiksi epäiltyjen tietojen selvittämistä varten tarvittavat sivullisia koskevat tiedot ts. muita kuin oleskelulupaa hakevia henkilöitä koskevat tulo- ja varallisuustiedot. Pykäläehdotuksesta voi lisäksi todeta, että perhesuhteiden aitouden selvittäminen tulo- ja varallisuustietojen perusteella jää lakiehdotuksessa avoimeksi. Verohallinto saa verotuksen toimittamista varten Väestörekisterikeskukselta väestötietojärjestelmään sisältyvät avioliittoa ja rekisteröityjä parisuhteita sekä osoitteita koskevat tiedot. Jos kysymys on näistä väestötietojärjestelmään talletetuista tiedoista, tiedonsaantioikeus tulisi kohdistaa alkuperäiseen rekisterinpitäjään.

Henkilötietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyä maahanmuuttohallinnossa koskevan lakiehdotuksen 13 §:n 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös muualla laissa säädettyihin tai kansainvälisiin sopimuksiin perustuviin tiedonsaantioikeuksiin, joiden nojalla henkilötietojen käsittelyä maahanmuuttohallinnossa koskevassa laissa tarkoitettuja tietoja voitaisiin luovuttaa. Ko. säännös on luonteeltaan informatiivinen. Lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva sääntely sen sijaan olisi päällekkäinen ja mahdollisesti rajoittaisi muualle lainsäädäntöön sisältyviä tiedonsaantioikeuksia tavalla, mitä ei ole arvioitu tiedonsaantiin oikeutetun tahon näkökulmasta. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan tiedonsaantisääntelyn sijoittaminen tiedonsaajatahoa koskevaan lainsäädäntöön olisi käytännön toiminnan kannalta selkein vaihtoehto ja soveltuisi perustuslakivaliokunnan nykyisen käytännön mukaisiin vaatimuksiin sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esim. PeVL 3/2018 vp, PeVL 14/2018 vp ja PeVL 48/2018 vp).

Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 18 §:n 7 momentissa säädetään Verohallinnon oikeudesta saada tietoja ulkomaalaisrekisteristä. Säännöksen mukaan ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa tarkoitetun rekisterinpitäjän on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot ulkomaalaisrekisterissä olevan ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajasta ja palvelussuhteesta sekä elinkeinotoiminnasta (29.1.2010/719). Lain 22 §:n 4 momentin mukaan Verohallinnolla on oikeus saada tiedot salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä. Verohallinto on saanut säännöksen nojalla muun muassa ulkomaalaisrekisterin yritys- ja työntekijäkohtaisia lupatietoja verotarkastuksen käyttöön.

Verohallinnon näkemyksen mukaan Verohallinnon tarvitsemien tietojen luovutus voitaisiin edelleen perustaa edellä mainittuihin verotusmenettelylain säännöksiin. Verotusmenettelyä koskeva sääntely tulisi kuitenkin korjata viittaamalla uuteen henkilötietojen käsittelyä maahanmuuttohallinnossa koskevaan lakiin.

Lopuksi

Verohallinnon näkemyksen mukaan viranomaisten tietojen luovuttamista ja tiedonsaantia koskeva sääntely tulisi arvioida kokonaisuutena huomioiden sekä tarvittavat henkilötiedot että juridisia henkilöitä koskevat tiedot. Sääntelyn selkeyttämiseksi ja vähentämiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että kaikki samaan käyttötarkoitukseen luovutettavat tiedot voitaisiin säännellä samassa säännöksessä.

Verohallinto
Esikunta- ja oikeusyksikkö
Vääksyntie 4
Helsinki

www.vero.fi
puh. 029 512 000
faksi 029 512 6100